

УДК 336.71

ГЕСЕЛЕВА Н.В., МЕЛЬНИК Н.В., КЛИМЕНКО Ю.І.
Київський національний університет технологій та дизайну
Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів
«Скандинавська гімназія»

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ ТА СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мета. Дослідження конкурентоспроможності банківських установ та розробка підходів щодо визначення позицій фінансових установ на ринку.

Методика. Визначення основних показників надійності банківських установ та їх рейтингування за допомогою методу експертних оцінок.

Результати. Систематизовано підходи з визначення конкурентоспроможності банківських установ і запропоновано метод складання рейтингу фінансових установ.

Наукова новизна. Представлено підходи до визначення надійності банківських установ за основними результатами їх діяльності.

Практична значимість. Проведення дослідження фінансової стійкості і стабільності дозволяє визначити позиції банківської установи на фінансовому ринку.

Ключові слова: конкурентоспроможність банку, банківська діяльність, фінансова стабільність банку, позиціонування банківських установ, показники надійності.

Рушійною силою розвитку будь-якого бізнесу та сектору економіки є конкуренція. В банківській сфері конкуренція є більш складною та масштабною, а тенденцію щодо посилення конкурентної боротьби серед українських банків можна спостерігати сьогодні на вітчизняному фінансовому ринку. Така боротьба визначається значною мірою рівнем конкурентоспроможності кожного окремого банку.

На сучасному етапі розвитку банківської сфери та на фоні негативних наслідків фінансової кризи, серед яких основними є масовий відплив коштів з рахунків, падіння довіри до банків зі сторони фізичних та юридичних осіб, збільшення суми проблемної заборгованості та підвищення банківських ризиків, пріоритетними задачами є підвищення та підтримання високого рівня конкурентоспроможності українських банків на внутрішньому та зовнішньому фінансовому ринках. Конкурентоспроможність банків — це узагальнюючий показник фінансової стабільності і стійкості банку та її здатність забезпечити собі провідні позиції на ринку за умов високого рівня конкуренції.

Фундаментальні дослідження конкурентоспроможності банківських установ та їх фінансової стабільності і стійкості викладені у наукових працях таких зарубіжних та вітчизняних учених, як: Дж. Бернет, Б. Блек, У. Уеллс, Ф. Котлер, Ж.-Ж. Ламбен, Д. Джоббер, А. Дейян, Л. Ротшильд, Б. Берман, Є. Діхтль, Пітер Р. Діксон, Є.В. Ромат, Т. І. Лук'янець, Г. Л. Багієв, О. М. Голубкова, К. К. Садвакасов, В.Е.Хруцький, Т.В. Майорова, І. В. Коренева, Л. О. Примостка, В. Л. Музикант та інших.

Досліджуючи суть конкурентоспроможності банківських установ необхідно відрізнити класичну конкуренцію товаровиробників від конкуренції між банківськими установами. Саме тому, доцільно виділити особливості банківської конкуренції [1]:

- об'єктом конкуренції є не товари, а банківські ресурси, які сформовано банком для здійснення операцій;
- банк на ринку може виступати, як в якості продавця, так і в якості покупця;
- виробництво і реалізація банківських та фінансових послуг, що надаються банками, можуть бути зосереджені в одному банку без залучення зовнішніх каналів збуту;
- діяльність банків та їх установ суворо регулюється НБУ;
- конкурентна боротьба відбувається не лише між банківськими установами, а й між банківськими та небанківськими фінансовими установами.

Сутність банківської конкуренції відображається в найбільш важливій характеристиці банківської послуги на ринку – в її конкурентоспроможності [2].

З погляду Мірошниченко О.В. [3] рівень конкурентоспроможності банку відображає успішність його функціонування в процесі набуття, утримання та розширення ринкових позицій, що передбачає здатність банківської установи забезпечувати відповідність власних послуг запитам споживачів та протистояти негативному впливу зовнішнього середовища.

Оцінюють конкурентоспроможність науковці та економісти по різному, але основні підходи щодо визначення сутності даного поняття зображені на рис. 1:

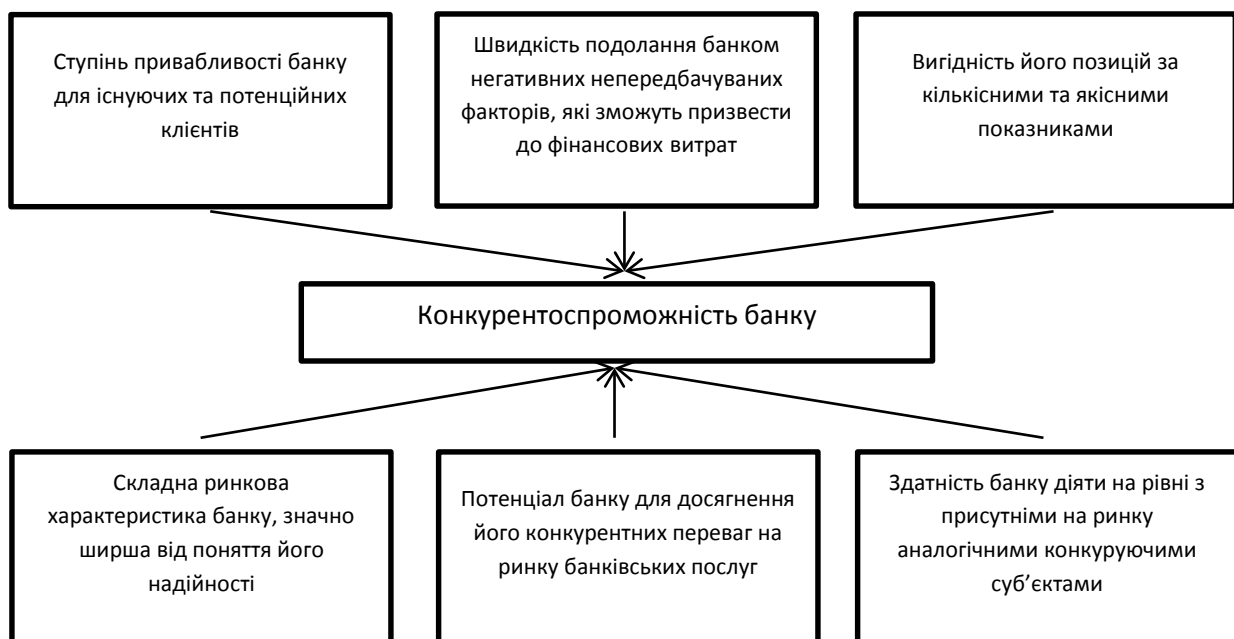

Рис.1. Сутність підходів щодо визначення сутності конкурентоспроможності банку

Більшість науковців поділяють фактори на внутрішні та зовнішні. При цьому, можна констатувати, що існує два протилежні погляди щодо впливу факторів на конкурентоспроможність банку. Деякі дослідники вважають, що у визначенні конкурентоспроможності банку вирішальна роль належить екзогенним факторам. Інші ж стверджують, що з погляду підтримки та підвищення конкурентоспроможності саме фактори внутрішнього середовища банку найвагоміші, оскільки є об'єктом активного впливу з його боку. Протиставляти внутрішні та зовнішні фактори впливу на діяльність банків недоцільно та помилково. Головними зовнішніми факторами, які впливають на конкурентний клімат

галузі та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, М.Портер назвав силами конкуренції. Для того, щоб зберегти або підвищити конкурентоспроможність банку необхідно враховувати ці фактори та постійно спостерігати за зміною ситуації на ринку. До зовнішніх факторів відносять: технологічні фактори, економічні фактори, політико-правові фактори, соціокультурне середовище.

До внутрішніх факторів впливу на конкурентоспроможність відносять наступне: фактори, пов'язані з фінансами; фактори, пов'язані з персоналом; фактори, пов'язані з послугами.

З іншого боку, у роботі Гірченко Т.Д. [4] запропоновано групувати фактори за суб'єктами ринку, діяльність яких створює умови для конкуренції, наступним шляхом:

- держава та державна конкурента стратегія;
- банки, які вступають на ринок та загострюють конкуренцію;
- споживачі банківських послуг, які впливають на банки;
- постачальники фінансового капіталу на галузевому ринку;
- дія субститутів банківських продуктів, які займають частину галузевого ринку;

Основним в процесі управління конкурентоспроможністю банку є і оцінка рівня даного показника, який є основним щодо визначення інструментів управління рівнем конкурентоспроможності банку. Найбільш поширеними у світовій практиці методами оцінки конкурентоспроможності банку є RATE, CAMELS, Sheshukoff Bank, метод «інформаційного спостереження», метод банківського скорингу.

В процесі оцінки рівня конкурентоспроможності банківської установи є особливо важливим визначення факторів впливу та ступеня їх впливу на конкурентоспроможність банку.

Розрахуємо конкурентоспроможність банківської установи на основі запропонованих коефіцієнтів, серед яких:

1. Коефіцієнт надійності — показує на скільки інвестиції банку б працюючі активи захищені його власним капіталом, яким будуть покриватись можливі збитки у випадку неповернення фінансових активів. Даний коефіцієнт визначається на формулою:

$$K_n = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи}}$$

2. Коефіцієнт адаптивності — показує який ступінь ризику допускає банк при використанні залучених фінансів та визначається за формулою:

$$K_a = \frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Активи}}$$

3. Коефіцієнт ліквідності — показує здатність банку при не поверненні виданих грошових засобів задовольнити вимоги кредиторів у найкоротші терміни. Коефіцієнт ліквідності визначається за формулою:

$$K_l = \frac{\text{Ліквідні засоби} + \text{Загальний об'єм вкладів}}{\text{Зобов'язання}}$$

В таблиці представлені результати розрахунку описаних коефіцієнтів. Значення можуть варіюватись в діапазоні від 0 до 1, чим вони вищі, тим кращі.

Національний банк України оголосив результати щорічного перегляду класифікації банків, згідно з якими група найбільших установ збільшилася з 15 до 16 банків. Для аналізу оцінимо банки першої групи (на 2015 рік, дані представлені на 1 січня 2015 року).

Основні показники діяльності банківських установ, представлені в таблиці, дають можливість робити певні висновки щодо їх конкурентоспроможності, оскільки банки з вищим її рівнем мають і вищі показники результатів діяльності. Після знаходження необхідних параметрів дані зважуються та в результаті буде отримано інтегрований показник стабільності. На основі експертних оцінок найважливішим показником вважається коефіцієнт надійності і йому була присвоєна вага 0,6, другий і третій — 0,15 і 0,25 відповідно. І тоді інтегрований показник стабільності визначається за формулою:

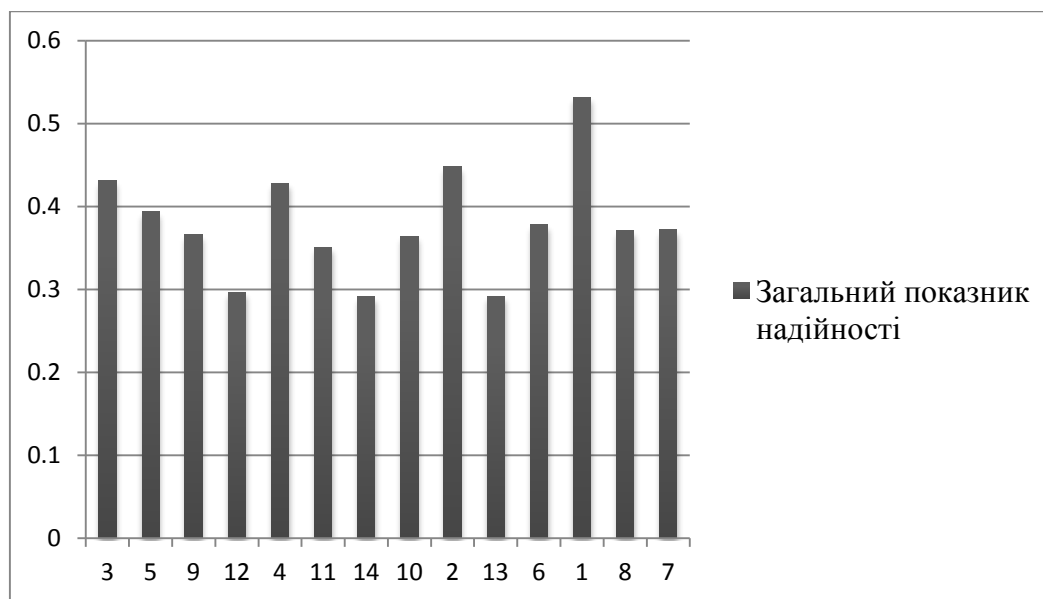
$$I_n = 0.6 * K_n + 0.15 * K_a + 0.25 * K_l$$

Після розрахунку інтегрованого показника у відповідності до отриманих значень можна скласти рейтинг банківських установ.

	Характеристика				Місце в рейтингу
	Коефіцієнт надійності	Коефіцієнт адаптивності	Коефіцієнт ліквідності	Інтегрований показник стабільності	
ПРИВАТБАНК	0,111	0,889	0,926	0,431	3
ОЦАДБАНК	0,178	0,822	0,655	0,394	5
УКРЕКСІМБАНК	0,107	0,893	0,669	0,366	9
ПРОМІНВЕСТБАНК	0,115	0,885	0,381	0,297	12
РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	0,131	0,869	0,876	0,428	4
УКРСОЦБАНК	0,129	0,871	0,573	0,351	11
СБЕРБАНК РОСІЇ	0,084	0,916	0,412	0,291	14
АЛЬФА-БАНК	0,096	0,904	0,683	0,364	10
ПУМБ	0,135	0,865	0,951	0,448	2
ВТБ БАНК	0,139	0,861	0,315	0,292	13
ФІНАНСИ І КРЕДИТ	0,077	0,923	0,773	0,378	6
УКРСИББАНК	0,091	0,856	1,396	0,532	1
УКРГАЗБАНК	0,072	0,790	0,835	0,371	8
ОТП БАНК	0,064	0,936	0,773	0,372	7

Джерело: узагальнено авторами на основі [5,6].

Для наочності результати представлено у вигляді діаграми:

Висновки. Отже, конкурентоспроможність банків є показником ефективності їх діяльності. У сучасних умовах соціально-політичної кризи та нестабільної економічної ситуації формування конкурентних переваг, які дозволяють виокремити банківську установу на фоні конкурентів на ринку, та забезпечення їх високого рівня у довгостроковій перспективі є кінцевою метою функціонування банку. Таким чином, підвищення конкуренції на ринку банківських послуг, яке спостерігається протягом останніх років, зумовлює необхідність вирішення низки завдань, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності українських банків.

Згідно запропонованої методики рейтингування фінансових установ визначальними факторами стабільності роботи банківської установи є ліквідність, надійність, розмір балансового і достатність регулятивного капіталу.

Для підвищення позицій банківській установі необхідно суттєво розширити та удосконалити продуктивний ряд банку та забезпечити сталий розвиток бізнес-напрямів і банківських продуктів, актуалізувати інформаційні технології у наданні банківських послуг, розширити функції та можливості для клієнтів в режимі «онлайн», впровадити системи ефективних продаж та вдосконалити системи просування та розвитку персоналу, збільшити обсяги активних операцій банку з одночасним збереженням якості портфеля.

Список використаних джерел

1. Тігіпко С.Л. Конкурентоспроможна банківська система: можливості досягнення та забезпечення в Україні / С.Л. Тігіпко // Банківська справа (укр.). - 2005. - № 2. - С.63-71.
2. Качурина А.А., Касьянова Н.В. Оценка уровня конкурентоспособности коммерческого банка на основе системно-динамического подхода / А.А. Качурина, Н.В. Касьянова // «Культура народов Причерноморья» / Материалы международной научной конференции «Столыпинские чтения. Экономика, политика, культура в контексте столыпинских реформ». — Симферополь, 2013.

3. Мірошниченко, О. В. Методи оцінки конкурентоспроможності банку / О. В. Мірошниченко // *Економіка Крима*. — 2009. — № 28. — С. 42–47.
4. Колесов П. Ф. Модель оценки конкурентоспособности коммерческого банка / П. Ф. Колесов // *Проблемы и перспективы экономики и управления: материалы междунар. науч. конф.* (г. Санкт-Петербург, апрель 2012 г.). — СПб.: Реноме, 2012. — С. 77-81.
5. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.bank.gov.ua
6. Фінансовий портал «Мінфін» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.com.ua

ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛЬНОСТЬ И СТОЙКОСТЬ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

ГЕСЕЛЕВА Н. В., МЕЛЬНИК Н.В., КЛИМЕНКО Ю. И.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Общеобразовательное учебное заведение I-III ступеней «Скандинавская гимназия»

Цель. Исследование конкурентоспособности банковских учреждений и разработка подходов к определению позиций финансовых учреждений на рынке.

Методика. Определение основных показателей надежности банковских учреждений и их рейтингования с помощью метода экспертных оценок.

Результаты. Систематизированы подходы по определению конкурентоспособности банков и предложен метод составления рейтинга финансовых учреждений.

Научная новизна. Представлены подходы по определению надежности банковских учреждений по основным результатам их деятельности.

Практическая значимость. Проведение исследования финансовой устойчивости и стабильности позволяет определить позиции банковского учреждения на финансовом рынке.

Ключевые слова: конкурентоспособность банка, банковская деятельность, финансовая стабильность банка, позиционирование банковских учреждений, показатели надежности.

FINANCIAL STABILITY AND RESILIANCE OF THE BANKING INSTITUTIONS IN MODERN CONDITIONS

GESELEVA N., MELNICK N, KLYMENKO Y.

Kiev National University of Technologies and Design

General educational establishment of I-III stages «Scandinavian gymnasium»

Purpose. Research of competitiveness of banking institutions and the development of approaches to determining the position of financial institutions in the market

Methodology. Definition of the basic parameters of reliability of banking institutions and their rating by the method of expert estimates.

Findings. Systematic approach to determine the competitiveness of banks and the method to rank the financial institutions.

Originality. Presented approach to determine the reliability of banks for their main results on the main results of their activities.

Practical value. Conducting research on financial stability and stability to determine the position of banking institutions in the financial market.

Keywords: competitiveness bank, banking, financial stability of the bank, positioning of banks, reliability.